

Сумський державний університет
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий
інститут журналістики

Sumy State University
Taras Shevchenko National University
of Kyiv
Educational and Scientific Institute
of Journalism

ISSN 2415-8496

ОБРАЗ OBRAZ

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

SCIENTIFIC JOURNAL

Випуск 2 (39) ' 2022

Issue 2 (39) ' 2022

Суми
Сумський державний університет

Sumy
Sumy State University

2022

Засновники:

Сумський державний університет,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Видавець: Сумський державний університет

(Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації

Серія КВ № 21240-11040ПР від 08.12.2014 р.)

Журнал занесено до Реєстру наукових фахових видань України: категорія «Б»,
науки: соціальні комунікації; спеціальності: 61 – Журналістика.

Наказ № 1188 від 24.09.2020 р.

Видання підтримує політику відкритого доступу до наукових публікацій.

Посилання на матеріали цього видання під час їх цитування обов'язкові.

Рекомендовано до друку

вченою радою Сумського державного університету

(протокол № 2 від 8 вересня 2022 р.)

Редакційна колегія журналу «Образ»

Голова редколегії

Володимир Різун, д-р філол. наук., Київ,
Україна

Головні редактори:

Наталя Сидоренко, д-р філол. наук,
Київ, Україна

Володимир Садівничий, д-р наук із соц.
комунік., Суми, Україна

Члени редколегії:

Юрій Бідзіля, д-р наук із соц. комунік.,
Ужгород, Україна

Анастасія Волобуєва, канд. наук із соц.
комунік., Київ, Україна

Інна Гаврилюк, канд. наук із соц. кому-
нік., Суми, Україна

Віта Гоян, д-р наук із соц. комунік., Київ,
Україна

Богуслава Добек-Островська, д-р со-
ціолог., Вроцлав, Польща

Герсамія Маріам, д-р наук із журналісти-
ки, Тбілісі, Грузія

Ольга Мітчук, д-р наук із соц. комунік.,
Київ, Україна

Грег Сімонс, д-р наук, ст. наук. співробіт-
ник, Уппсала, Швеція

Василь Теремко, д-р наук із соц. кому-
нік., Київ, Україна

Олександр Телетов, д-р економ. наук,
Суми, Україна

Мухаммед Хабес, канд. наук, масова ко-
мунікація, Куала Теренгану, Малайзія

Вікторія Шевченко, д-р наук із соц. ко-
мунік., Київ, Україна

Образ : науковий журнал. Сумський державний університет ; Інститут жур-
налістики КНУ імені Тараса Шевченка. – Суми ; Київ, 2022. – Вип. 2 (39).
– 108 с.

У наукових статтях журналу розглядаються питання, що охоплюють усі сфери со-
ціальної комунікації: історію, теорію, методологію журналістики, видавничої справи,
реклами та з'язків із громадськістю, соціальних комунікацій, бібліотечної справи.

Видання розраховане на викладачів, науковців, докторантів, аспірантів, студентів,
працівників сфер інформаційної та соціально-комунікаційної діяльності, журналістів-
практиків.

Рецензованість журналу: матеріали, подані до редакції, проходять процедуру закритого ре-
цензування.

Видання індексується Google Scholar.

WEB-сайт журналу: <http://obraz.sumdu.edu.ua>.

Про наукові та навчальні книги, надіслані до редакції, у найближчому номері друкується
оголошення, відгук чи рецензія.

Електронна версія наукового фахового видання передана до Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського на депозитарне зберігання та для представлення на порталі наукової
періодики України: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua> (Наукова періодика України).

Founders:

Sumy State University
Taras Shevchenko National University of Kyiv

The publisher: Sumy State University

(State Registration Certificate:

KB № 15451-4023 IIP (Ukraine), issued on 12.08.2014, the)

The journal is entered in the Register of scientific professional publications of Ukraine:
Category «Б», Science: social communications; Specialties: 61 – Journalism.

Order № 1188 on 24.09.2020.

The publication maintains a policy of open access to scientific publications.

Links to this release materials during their citation are obligatory.

It is recommended for publication by the

Recommended for publication by the Academic Council of Sumy State University
(transactions number 2 from September 8th 2022)

Editorial Board of «Образ»

Head editor

Volodymyr Rizun, D. Sc. (Philology), Kyiv, Ukraine

Editor-in-chief:

Nataliya Sydorenko, D. Sc. (Philology), Kyiv, Ukraine

Volodymyr Sadivnychy, D. Sc. (Social Communications), Sumy, Ukraine

Members of the editorial board:

Yuriy Bidzilya, D. Sc. (Social Communications), Uzhhorod, Ukraine

Anastasiya Volobueva, PhD (Social Communications), Kyiv, Ukraine

Inna Havryliuk, PhD (Social Communications), Sumy, Ukraine

Vita Goyan, D. Sc. (Social Communications), Kyiv, Ukraine

Boguslawa Dobek-Ostrowska, Dr. Habil., Wroclaw, Poland

Gersamia Mariam, Doctor of Science in Journalism, Tbilisi, Georgia

Olha Mitchuk, D. Sc. (Social Communications), Kyiv, Ukraine

Greg Simons, MD, Uppsala, Sweden

Vasyl Teremko, D. Sc. (Social Communications), Kyiv, Ukraine

Oleksandr Teletov, D. Sc. (Economics), Sumy, Ukraine

Mohammed Habes, PhD, Kuala Terengganu, Malaysia

Viktoriya Shevchenko, D. Sc. (Social Communications), Kyiv, Ukraine

Образ : scientific journal. Sumy State University ; Institute of Journalism of Taras Shevchenko National University of Kyiv. – Sumy ; Kyiv, 2022. – Issue 2 (39). – 108 p.

In the scientific articles of the journal the issues, which cover all the areas of social communication are investigated: history, theory, methodology, journalism, publishing, advertising and RP, social communication, librarianship.

The publication is intended for teachers, researchers, doctoral students, post-graduate students and workers in information sphere and in socio-communicative activities, for practical journalists.

Reviewing of the journal: All the materials, which are submitted to the editorial board, undergo the closed reviewing.

The publication is indexed by Google Scholar.

WEB-site of the journal: <http://obraz.sumdu.edu.ua>

An Advertisement, a comment or a review about the the scientific and educational books, which are sent to the editorial board, is published in the next issue of the journal.

The electronic version of this scientific publication is referred to Vernadsky National Library of Ukraine for the depositary storage and for its presentation on the portal of scientific periodicals of Ukraine. Link: <http://www.irbis-nbuv.gov.ua> (Scientific Periodicals of Ukraine).

ЗМІСТ / CONTENTS

Образ/Image

Кутуза Наталія/Kutuza Natalia.

Фактор інтерактивної актуалізації в алгоритмі медіавпливу: теоретичні основи
(Interactive Update Factor in the Algorithm of Media Impact: Theoretical Foundations).....6

Яненко Ярослав/Yanenko Yaroslav.

Соціально-психологічні особливості текстів медіаповідомлень
(Socio-psychological features of the texts of media messages) 15

Інформаційна безпека/Informational security

Семенець Олена/Semenets Olena.

«Битва вакцин» та «битва за вакцину» як метафоричне поле
медійної інформаційної боротьби
(«Battle of Vaccines» and «Battle For the Vaccine» as a Metaphorical Field
of Media Information Struggle)26

Журналістика в системі соціокомунікаційної діяльності/ Journalism in the System of Socio-communicative Activities

Дащенко Наталія/Dashchenko Nataliia.

Рубрика як корелянт позиціонування часопису «Літературний Тернопіль»
(Rubric as a Correlant Of Positioning of «Literary Ternopil» Magazine) 36

Мостіпан Тетяна/Mostipan Tetiana.

Конвергентність як аспект роботи філій суспільного мовника у воєнний період
(Convergence as an aspect of the work of affiliates
of the public broadcaster in the wartime period) 45

Садівнича Марина/Sadivnycha Maryna.

Від еротичного контенту до воєнних реалій:
проблемно-тематичний діапазон журналу «Playboy Україна»
(From Erotic Content to War Realities:
Problem-Thematic Range of «Playboy Ukraine» Magazine) 54

Шаркань Василь/Sharkan Vasyl.

Питання мови національних меншин Закарпаття в українських медіа 2019–2021 рр.
(The Language Issue of the National Minorities of Transcarpatia
in the Ukrainian Media 2019–2021)..... 64

**Прикладні комунікаційні технології у системі соціальної діяльності/
Applied ICT in the System of Social Activities**

Барчан Олеся/Varchan Olesia.

Реклама в закарпатській газеті «Українське слово» 1932–1938 рр.

(Advertising In The Transcarpathian Newspaper «Ukrainske Slovo» 1932–1938)..... 81

Дюжева Катерина/Diuzheva Kateryna.

Копірайтинг як симбіоз журналістики та реклами

(Copywriting as a symbiosis of journalism and advertising)..... 89

Стеблина Наталія/Steblyna Nataliia,

Борищук Владислав/Boryshchuk Vladyslav.

Комп'ютерний аналіз вживання нових мовних норм в українських онлайн-ЗМІ

(Computer Analysis of New Language Norms Usage in Ukrainian Online Mass-Media)..... 98

«ОБРАЗ»

НАУКОВИЙ ФАХОВИЙ ЖУРНАЛ ІЗ СОЦІАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ КАТЕГОРІЇ «Б»

Журнал занесено до Реєстру наукових фахових видань України: категорія «Б», науки: соціальні комунікації; спеціальності: 61 – Журналістика. Наказ № 1188 від 24.09.2020 р.

Засновники: Сумський державний університет і Київський національний університет імені Тараса Шевченка.

Видавець: Сумський державний університет.

Рецензованість журналу: матеріали, подані до редакції, проходять процедуру закритого рецензування.

Періодичність журналу. Видається 3 рази на рік: березень, вересень, листопад. **Статті приймаються до 15 лютого, 2 липня, 4 жовтня.**

У наукових статтях розглядаються питання, що охоплюють усі сфери соціальної комунікації: історію, теорію, методологію журналістики, видавничої справи, реклами та зв'язків із громадськістю, соціальних комунікацій, бібліотечної справи. Видання розраховане на викладачів, науковців, докторантів, аспірантів, студентів, працівників сфер інформаційної та соціально-комунікаційної діяльності, практикуючих журналістів, видавців, рекламистів.

Про наукові та навчальні книги, надіслані до редакції, у найближчому номері друкуються оголошення, відгук чи рецензія.

Статті, написані англійською, німецькою, польською, французькою мовами друкуються позачергово.

Вимоги до статей вказані на сайті журналу: <https://obraz.sumdu.edu.ua/>

Наукове видання
Scientific edition

ОБРАЗ
Науковий журнал

OBRAZ
Scientific Journal

Випуск 2 (39) ' 2022

Issue 2 (39) ' 2022

Над випуском працювали:

*Наталя Сидоренко,
Володимир Садівничий,
Інна Гаврилюк*

Підписано до друку 17.09.2022
Формат 70x108/16. Гарнітура SchoolBook. Обл.-вид. арк. 9,354. Ум. друк. арк. 9,45.
Друк різнографічний. Наклад 100 примірників

Адреса редакції:
40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2,
Кафедра журналістики та філології, кімн. 1107,
тел. +38-0542-68-78-50, e-mail: obraz@sumdu.edu.ua

Видавець і виготовлювач:
Сумський державний університет
40007, м. Суми, вул. Римського-Корсакова, 2.
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру ДК № 3062 від 17.12.2007.

УДК 070(051)(477.84)

РУБРИКА ЯК КОРЕЛЯНТ ПОЗИЦІЮВАННЯ ЧАСОПISУ «ЛІТЕРАТУРНИЙ ТЕРНОПІЛЬ»

ДАЩЕНКО Наталія,

канд. філол. наук, доц.,

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, вул. Максима Кривоноса, 2, м. Тернопіль, 46027, Україна, e-mail: nataladash@gmail.com.

Вивчено сталі й змінні складники в рубрикації часопису «Літературний Тернопіль» (2008–2019 рр.). З'ясовано, що в журналі застосовано принцип варіювання рубрик. Переважають постійні рубрики, повторювані з'являються час від часу. Використання одноразових рубрик зумовлене оперативним відгуком редакторів на актуальні події та оригінальні авторські матеріали. Встановлено відповідність між розділами часопису та його літературно-мистецьким і громадсько-політичним спрямуванням, орієнтованим на важливі події та знакові особистості регіону. Висловлено припущення, що часопис також слугував платформою для оприлюднення актуальних наукових поглядів із різних галузей знання. У комплексі це забезпечило журналові самодостатність, навіть унікальність.

Ключові слова: рубрика, рубрикація, позиціювання, часопис «Літературний Тернопіль».

RUBRIC AS A CORRELANT OF POSITIONING OF «LITERARY TERNOPIL» MAGAZINE

Constant and variable components in the classification of the magazine «Literary Ternopil» (2008–2019) were studied. It was found out that the principle of varying rubrics is applied in the magazine. Permanent rubrics prevail, recurring ones appear from time to time. The use of one-time rubrics is due to the prompt response of the editors to current events and original author's materials. Correspondence between the sections of the magazine and its literary-artistic and socio-political direction, focused on important events and significant personalities of the region, was established. It is suggested that the journal also served as a platform for publicizing current scientific views from various fields of knowledge. In the complex, this provided the magazine with self-sufficiency, even uniqueness, in terms of original content and its systematization.

Key words: rubric, rubrication, positioning, «Literary Ternopil» magazine.

Вступ. Актуальність дослідження зумовлена потребою осмислення значення часопису «Літературний Тернопіль» [8] як унікальної платформи для інформування про літературно-мистецьке й громадсько-політичне життя краю. Це видання впродовж 2008–2019 рр. мало багате змістове наповнення, виявилось самодостатнім, навіть унікальним – і з погляду вартості уваги контенту, і з погляду його систематизації.

Наукове зацікавлення часописом «Літературний Тернопіль» корелює з колективною темою кафедри журналістики Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка «Тенденції розвитку медіагалузі і регіональних ЗМІ», а ширше – зумовлене потребою висвітлити індивідуальні особливості видання. У журналістиці важливим є представлення конкретного медіа шляхом вказівки головних і другорядних типологічних ознак. Це забезпечує визначення позиції та орієнтирів видання в певному сегменті періодики, акцентує на певному упізнаваному образі журналу. Різні аспекти типології періодичних видань досліджував ряд українських науковців: І. Гутиря, Т. Давидченко, В. Здоровега, Н. Зикун, Т. Крайнікова, О. Кузнецова, Т. Смирнова, М. Тимошик, В. Шевченко та ін.

© Дащенко Н., 2022

Крім того, типоформувальні ознаки періодичних видань детально представлені в навчальній літературі з журналістики. Авторський склад, внутрішня структура, жанри, оформлення належать до вторинних типологічних ознак, але кожна з них сприяє створенню унікального стилю часопису. Серед цього комплексу ознак звертаємо увагу на внутрішню структуру, оригінальність і сталість якої забезпечує структурно-тематичну єдність видання, засвідчує відповідальність редакторського колективу, сприяє залученню авторських матеріалів та зацікавленню читачів публікаціями в певних розділах/рубриках. Різні принципи розміщення матеріалів у періодичних виданнях вивчали І. Белінська, М. Василенко, В. Іванов, Я. Мамалигіна, О. Харитоненко, В. Шевченко та ін.

Новизна дослідження зумовлена відсутністю наукового вивчення часопису «Літературний Тернопіль», крім аспектів функціонально-типологічних і концептуальних рис журналу, висвітлених автором статті [2; 3].

Об'єкт вивчення – рубрикація журналу «Літературний Тернопіль» за 2008–2019 рр.; предмет – види рубрик та їх співвідносність з позиціонуванням видання.

Мета розвідки – проаналізувати систему рубрик часопису «Літературний Тернопіль» і їх корелювання із тематичним спрямуванням видання. Завдання – виокремити характерні для видання види рубрик, встановити їх частотність, розглянути семантику назв рубрик співвідносно з позиціонуванням журналу.

Методи дослідження. За допомогою методів аналізу, синтезу та узагальнення, а також системної вибірки (як складника якісно-кількісного методу контент-аналізу) і системного підходу вивчено елементи внутрішньої структури часопису, з'ясовано застосовувані види рубрик, динаміку їх подання. Завдяки методу кількісного аналізу упорядковано дані системної вибірки та проілюстровано результати дослідження.

Шляхом системної вибірки виокремлено постійні, повторювані та одноразові рубрики в 48 випусках журналу (2008–2019 рр.). За результатами вибірки встановлено динаміку подання розділів. Проаналізовано структуру часопису з погляду впорядкування контенту в межах різних видів рубрик. На цій підставі зроблено висновок про відповідність між розділами часопису та його літературно-мистецьким й громадсько-політичним спрямуванням.

Результати й обговорення. У різні часи періодика відображає ступінь розвитку суспільства та певним чином формує читацькі смаки, пропонуючи теми, які не варто оминати увагою. Позиція редакції найоптимальніше відображена в позиціонуванні видання, де задекларовано й читацьке призначення, і тематичне спрямування, і принципи добору авторів, що мають сформулювати актуальне змістове наповнення. Найзагальнішим репрезентантом змісту часопису (після назви та самовизначення) є внутрішня структура: постійні, повторювані (періодичні), одноразові (епізодичні) рубрики, продумана система яких засвідчує редакційну стратегію та оригінальність конкретного видання. Під внутрішньою структурою журналу Г. Дзюбенко пропонує розуміти «принцип розміщення матеріалів безпосередньо всередині видання, тобто принцип поділу на розділи і рубрики, їх характер і метод подачі, а також співвідношення між ними за обсягом» [4].

Часопис «Літературний Тернопіль» є правонаступником заснованого в 1991 р. журналу «Тернопіль». Від 2008 р. виходив чотири рази на рік українською мовою. Це видання має власні принципи упорядкування контенту: художніх (прозових, поетичних), публіцистичних, критичних творів відомих і молодих авторів – уродженців Тернопільщини або так чи інакше причетних до регіону. Розглядуваний часопис вміщує, окрім літературних творів, повідомлення про твори малярства, скульптури, театру, музики, а також про актуальні події у громадському та науковому середовищі краю.

Журнал «Літературний Тернопіль» позиціонує себе як літературно-мистецький і громадсько-політичний. Друга позиція відповідала чинному на 1995 р. ДСТУ 3017-

95, за яким «громадсько-політичний журнал – періодичне журнальне видання з статтями та матеріалами актуальної громадсько-політичної тематики» [6, с. 20]. А за чинним від 2016 р. стандартом він відповідає суспільно-політичному журналу, який «містить публікації переважно актуальної суспільно-політичної тематики, а також науково-популярні, літературно-художні, гумористичні й сатиричні твори» [5, с. 19]. Поза стандартизацією залишається найменування «мистецький». Як справедливо зазначає О. Харитоненко, для мистецьких часописів «видова характеристика... стандартом просто ігнорується» [11, с. 47].

Як зазначає І. Белінська, основними складовими в тематично-структурній організації видання «є його концептуальна цілісність, чіткий поділ на тематичні блоки та рубрики» [1, с. 7–8]. Доповненням можуть слугувати узагальнення Н. Подоляки та М. Дубініної, що оригінальні рішення, «застосовані до системи рубрикації, створюють «обличчя» видання, роблять його впізнаваним серед великої кількості подібних видань. Це – своєрідний виразник стилю журналу» [10, с. 15]. Тому вважаємо за доцільне простежити практиковану часописом «Літературний Тернопіль» рубрикацію та її відповідність позиціюванню/тематичній спрямованості видання і функції систематизації розміщуваних матеріалів.

Літературну складову забезпечують розділи «Золота сурма: поезія», «Поезія молодих», «Велика проза: першодрук», «Мала проза», «Проба пера», «Дебют у нас», «Із блокнота письменника», «Переклади», «Поличка бібліофіла», «Літературна критика», «Подільський віночок. Сторінки для дітей» та ін.; мистецьку – «Художник номера», «Театр», «Виставки», «Музейна справа», «Образотворче мистецтво»; громадсько-політичну – «Історія», «Політика», «Видатні сучасники», «Подвижники нації», «Незабутні» та ін. Різне тематичне наповнення і відповідна кореляція з позиціюванням характерні для рубрик «Духовні обереги», «Тернопільського цвіту – по всьому світу», «Спомини відомих», «Актуальне інтерв'ю», «Особистості», «Ювілеї», «Краєзнавство», «Наука» та ін.

В аналізованому виданні переважають постійні рубрики, які наявні в усіх числах часопису (або майже в усіх, бо трапляються пропуски в один-три випуски), та завершені (наприклад, рубрика «Вісьта-війо!» існувала у 2008–2015 рр.) або розпочаті й продовжувані надалі («Краєзнавство», наповнювана у 2009–2019 рр.). Постійними рубриками в часописі «Літературний Тернопіль» є: «Золота сурма: поезія», «Мала проза», «Велика проза: першодрук», «Дебют у нас», «Переклади», «Із блокнота письменника», «Літературознавство», «Літературна критика», «Художник номера», «Краєзнавство», «Подвижники нації», «Незабутні», «Ювілеї», «Подільський віночок. Сторінка для дітей», «Поличка бібліофіла», «Тернопілля у дзеркалі часу: події, факти, імена», «Вісьта-війо!», «...і насамкінець». Сукупно ці рубрики з'являлися в журналі 577 разів.

Повторюваних рубрик у журналі 286: вони постають чи в кількох випусках, чи щороку, чи впродовж кількох років. Наприклад, рубрика «200-річчя від дня народження Тараса Шевченка» велася упродовж усіх випусків 2014 р. Інші з'являються непослідовно: «Актуальне інтерв'ю» (2015, № 4; 2016, № 1; 2019, № 3); «Драматургія» (2009, № 2; 2019, № 2, 4); «Історична белетристика» (2017, № 3, 4; 2018, № 1); «Літературний портрет» (2011, № 3; 2013, № 2); «Особистості» (2008, № 3; 2016, № 1; 2019, № 3); «Політика» (2014, № 1, 2; 2015, № 2, 4; 2016, № 4; 2017, № 1) та ін.

За 12 років часопис запроваджував багато повторюваних рубрик, що з'являлися у випусках кожного року, як-от: «Нетрадиційне», «Театр», «Літературознавство», «Історія», «Подвижники нації», «Духовні обереги», «Прочитане» та ін. В інших випадках практикували одноразові (епізодичні) рубрики, появу яких зумовлювали актуальні події чи авторські матеріали, наприклад: «Українські родоводи» «Скарби архіву», «Переспіви» (2008, № 1), «Франкознавство», «У наших сусідів» (2008, № 3), «Справи видавничі» (2009, № 3), «Народні ремесла» (2009, № 4), «Видавництва»

(2011, № 3), «Мандрівки» (2012, № 1), «Економіка і державність» (2013, № 4), «Фотожурналістика» (2014, № 3), «Музейна справа» (2015, № 4), «Струни душі» (2016, № 1), «Мемуаристика» (2017, № 3), «Гомери України» (2018, № 4), «Бібліофест» (2019, № 4) та ін.

Упродовж 2008–2019 рр. одноразові рубрики з'являлися 116 разів. Вони засвідчують оперативну реакцію редакторів і містять актуальний контент конкретного періоду. Зазначимо, що в системі рубрикації спостерігається тенденція, коли назви розділів відрізняються складом слів, побудовою (одно- чи кількаслівні), однак семантично становлять різновид тієї самої рубрики.

Одноразові рубрики часто суголосні між собою, наприклад:

- «Народознавство» (2008, № 2) / «Народні ремесла» (2009, № 4) / «Народна творчість» (2017, № 1);

- «Видатні земляки» (2011, № 4) / «Наші славні земляки» (2014, № 4) / «Видатні сучасники» (2015, № 3);

- «Із редакційної пошти» (2009, № 2) / «Із пошти» (2011, № 2).

Одноразові рубрики перегукуються з повторюваними, як-от:

- «Віночок для дітей» (2019, № 4) – як варіант постійної рубрики «Подільський віночок. Сторінка для дітей»;

- «Погляд студентки» (2009, № 4; 2010, № 1) / «Погляд психолога» (2012, № 2) корелюють з рубрикою «Погляд» (2010, № 2; 2011, № 1; 2016, № 2);

- «Журналістське інтерв'ю» (2009, № 4) / «Актуальне інтерв'ю» (2015, № 4, 2016, № 1) / «Актуально!» (2014, № 3, 4; 2017, № 4; 2018, № 2);

- «Науковий пошук» (2008, № 3) / «Слово науковця» (2010, № 4) / «Наука» (2010, № 4; 2018, № 4);

- «Особистості» (2008, № 3; 2016, № 1; 2019, № 3) / «Сучасні особистості» (2017, № 4);

- «Спомин» (2009, № 1) / «Журбопис» (2012, № 2) / «Вкарбовано у вічність» (2014, № 3) / «Із сумом» (2015, № 4; 2016, № 2) / «Замість квітів на свіжу могилу» (2016, № 1; 2017, № 4; 2018, № 3) / «Скорботне» (2019, № 3).

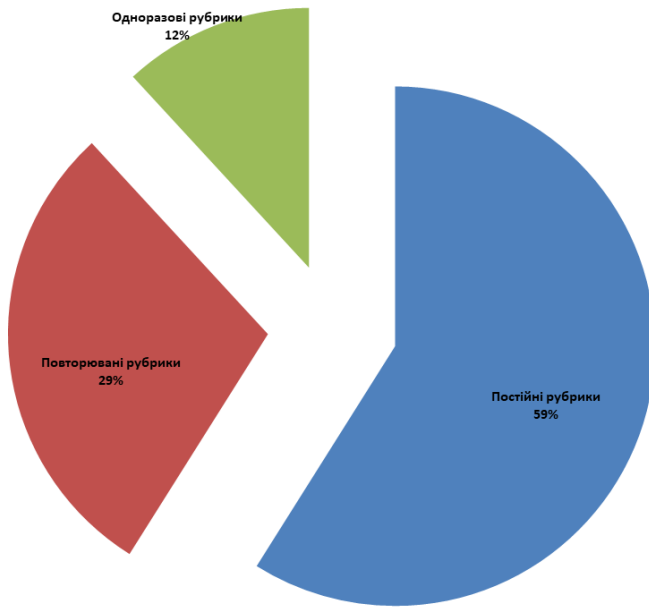
Тобто варіативність у називанні одноразових розділів, з одного боку, засвідчує спроби урізноманітнити систему рубрик, з іншого – ускладнює її упорядкування, порушує сталість змісту видання.

Ще однією рисою рубрикації в «Літературному Тернополі» є поява підрубрик, наприклад, повторювана рубрика «Історія» (2009–2018 рр.) розширюється й деталізується назвами «Історія: постаті» (2010, № 1), «Історія. Версія» (2010, № 2, 3), «Історія. З нової книги» (2015, № 2, 3); повторювана рубрика «Краєзнавство» (2009–2019 рр.) містить одноразову підрубрику «Краєзнавство. Переклади» (2017, № 4).

В окремому номері журналу «Літературний Тернопіль» матеріали подаються у 20–23 розділах. Тому рубрики варіюються, тобто в конкретному випуску певні постійні та повторювані (періодичні) рубрики відсутні, натомість з'являються одноразові. Співвідношення постійних, повторюваних та одноразових рубрик у часописі показано на рис. 1.

Постійна рубрика «Тернополяни у дзеркалі часу: події, факти, імена» корелює з усіма складовими в самовизначенні часопису. Тобто тут зафіксовано події літературного, мистецького та громадсько-політичного життя краю та участі в ньому активних представників різних сфер діяльності. Без перебільшення можна сказати, що це – літопис Тернопілля з означених точок зору.

Рубрика містить хронологію конкретних місяців, що формують квартали, оскільки часопис виходив 4 рази на рік упродовж 2008–2019 рр. Задум і призначення розділу відображає гасло «День за днем – у скарбницю духовності». Рубрика побудована за принципом дайджесту, адже подає короткий огляд головних новин, вагомих у житті краю.

Кількість рубрик упродовж 2008-2019 рр.

Рисунок 1 – Співвідношення постійних, повторюваних та одноразових рубрик у часописі «Літературний Тернопіль», %

ний 200-річчю від дня народження Т. Шевченка та 205-річчю Ю. Словацького, про виставку робіт художника Георгія Косміади (м. Бережани), про учасників та вистави фестивалю «Тернопільські театральні вечори. Дебют», про тиждень українського кіно на підтримку режисера О. Сенцова та ін.

Громадське життя представлено інформацією про публічні заходи, приурочені різним місцевим акціям, проектам та ініціативам. Наприклад, із нагоди проведення конференцій, відзначення історичних дат, відкриття пам'ятних знаків, про благодійні заходи, про діяльність громадських і волонтерських організацій тощо.

Упорядниками «квартальних хронік» для цієї рубрики в різні періоди були: Є. Безкоровайний, Н. Волянський, Т. Дігай, У. Коропецька, Б. Мельничук, Г. Садовська, В. Семеняк, І. Фарина, Л. Костишин та ін. У рубрику також вводили повідомлення широкого кола активних учасників подій – за впорядкуванням Б. Мельничука. Ілюстрували дописи світлини В. Бурми, О. Снітовського та багатьох авторів публікацій.

Огляд постійної рубрики «Тернополяни у дзеркалі часу: події, факти, імена» за період виходу часопису засвідчує, що найменше висвітлені політичні події. Пояснити це можна тим, що політичне життя надто активне і його висвітлює інша періодика краю та національні медіа. А також припускаємо, що редактори намагалися дистанціюватися від політичного середовища з метою збереження «чистоти» видання, його політичної незаангажованості.

Загалом редактори часопису «Літературний Тернопіль» упродовж усього часу виходу видання впорядковували його з урахуванням актуальних подій та знакових особистостей краю та з огляду на тематичні блоки, задекларовані в самовизначенні журналу. Такий підхід створив часописові ім'я та забезпечив популярність у зацікавлених читачів.

Однією з вагомих у журналі «Літературний Тернопіль» є рубрика «Художник номера», у якій митці краю публікували критичні матеріали про своїх колег, пошановували їх, ділилися творчими здобутками, загалом оцінювали стан місцевого ма-

Літературна складова рубрики охоплює повідомлення про публікації та представлення журналів, альманахів, книжок поезії та прози в різних форматах (читання, презентації, конференції, літературні святкування, книжкові форуми, бібліотечні виставки), про творчі зустрічі літераторів із читачами, про земляків-лауреатів галузевих премій тощо.

Мистецька частина містить повідомлення про творчі форуми, театральні та кінофестивалі, виставки, концерти, гастролі тощо. Наприклад, у 2014 р. у рубриці подано інформацію про мистецький пленер у м. Кременець, про літературно-мистецький форум «Діалог двох культур – 2014», приурочен-

лярства. Рубрика була постійною (не з'явилася тільки в № 4 за 2013 р.) і переважно присвячувалася одній персоналії митця, фоторепродукціями робіт якого ілюструвалася обкладинка журналу, наповнювалася спеціальна кольорова вклейка. Цей елемент ілюстрування журналу друкували на папері вищого ґатунку і вклеювали між сторінками, де розташовувалися матеріали про митця.

У цій рубриці було представлено майже всіх сучасних художників Тернопільщини, чиї імена згодом увійшли в бібліографічний покажчик «Мистці Тернопільщини» [9]. У розділі друкувалися критичні огляди, біографічні й творчі нариси, спогоди, інтерв'ю. Авторами дописів переважно були члени Тернопільської організації НСХУ та критики – мистецтвознавці, музейні працівники, літературознавці, журналісти.

Таким чином, розповідаючи про творчі біографії художників, журнал наочно показував сучасний стан і розвиток малярства краю. Фотокопії художніх робіт демонстрували видові (монументальні, станкові, декоративні, декораційно-оформлювальні, мініатюрні) та жанрові розмаїття творів (портрети, пейзажі, натюрморти, ескібриси, ескізи театральних декорацій, шаржі та ін.), різні техніки живопису (олія, темпера, акварель, пастель, акрил).

Очевидно, що тематичне наповнення різних видів рубрик корелює з задекларованими в самовизначенні напрямками. У цьому контексті вважаємо за доцільне зосередитися на семантиці назв рубрик. Такий погляд забезпечує розуміння смислів, залучуваних редакторами до формування контенту часопису. При цьому виокремлюємо дві риси в назвах рубрик «Літературного Тернополя» – образність і термінологічність.

За метафоричним принципом переносне значення і творення образності переважно відбувається від конкретного до абстрактного. Наприклад, у назві рубрики «Золота сурма: поезія» зафіксовано багатовіковий досвід, в якому переосмислюється безпосередня гра на інструменті, що давала насолоду слухачам, аж до залучення поетичного слова, зокрема вимовленого, озвученого, продекламованого, як засобу такого впорядкування думок та емоцій задля естетичних функцій, що отримує показовий (найвищої цінності) епітет – золотий. Отже, значення назви «Золота сурма» підпорядковане редакторській настанові якнайкраще означити творчий доробок поетів.

Різні види образності виявляються в назвах інших постійних («Подільський віночок», «Тернопілля у дзеркалі часу»), частіше – повторюваних («Проба пера», «Голос серця», «Дзеркало сучасності», «Духовні обереги», «Творчі силуети») та одноразових рубрик («Вічні істини», «Вкарбовано у вічність», «Гомери України», «Грані таланту», «Невідомі сторінки історії», «Споминів чисте джерело», «Струни душі» та ін.).

Іншим підходом у називанні рубрик у «Літературному Тернополі» є функційний, що вказує на тяжіння матеріалу до конкретної наукової галузі. Тому в рубрикації представлений цілий спектр суспільних і гуманітарних понять-термінів, наприклад, серед одноразових назв: «Видавнича справа», «Декоративно-прикладне мистецтво», «Документалістика», «Економіка і державність», «Історія літератури», «Класична музика», «Лепкіана», «Література рідного краю», «Медицина», «Мистецтво», «Мовознавство», «Музейна справа», «Музикознавство», «Музичне мистецтво», «Народна педагогіка», «Народна творчість», «Народні ремесла», «Народознавство», «Політика і мораль», «Політологія», «Телебачення», «Українознавство», «Філософія», «Фотожурналістика», «Франкознавство», «Шевченкіана» та ін. Це означає, що редактори не «зачиняли двері» перед авторами різного пошукового профілю, тобто не обмежувалися добром лише літературних творів та матеріалів мистецької тематики, щоби відображати основні позиції у самовизначенні видання.

Наведений перелік рубрик свідчить, що публікації демонстрували широкий тематичний спектр актуальних наукових поглядів у діахронійному та синхронійному

вимірах та в крайовому й національному локусах і дискурсах. Така редакційна політика, з одного боку, не суперечила складникам позиціювання, з іншого – розширювала тематику публікацій у часописі й надавала йому ознак науково-популярного періодичного видання. Адже науково-популярна періодика, крім сприяння поширенню наукової інформації, призначена також для «формування наукового світогляду, громадської думки з важливих проблем розвитку науки і техніки, суспільства, сприяючи інтелектуалізації суспільства» [7, с. 9]. Отже, внутрішня структура (змістово-композиційна модель) часопису «Літературний Тернопіль» була спрямована на своєрідні зацікавлення читачької аудиторії. Очевидно, що концепція видання передбачала реципієнта, який поцінує аналітичне поєднання новизни факту й новизни думки, прагне розвивати естетичні смаки та критичне мислення.

Висновки та перспективи. Проведений аналіз внутрішньої структури часопису «Літературний Тернопіль» зумовлений відсутністю наукового вивчення різних аспектів цього видання. Комплекс застосованих методів дозволив з'ясувати відповідність системи рубрик задекларованим журналом літературному, мистецькому, громадсько-політичному складникам (тобто позиціюванню як визначенню власного місця серед інших друкованих засобів масової інформації) та навіть припустити, що видання було майданчиком для оприлюднення актуальних поглядів із різних галузей знання.

У ході дослідження послідовно вибрано, систематизовано та проаналізовано рубрикацію 48 чисел журналу. З'ясовано, що у виданні постійні рубрики сукупно з'являлися 577 разів. Повторюваних рубрик у журналі 286: вони постають чи у кількох випусках, чи щороку, чи впродовж кількох років. Упродовж 2008–2019 рр. траплялося, що редакція завершувала публікації у певній рубриці або започатковувала постійні чи повторювані. Вагому частку в структурі видання становлять одноразові (епізодичні) рубрики (116), появу яких зумовлювали актуальні події чи авторські матеріали. Одноразові рубрики засвідчують оперативну реакцію редакторів і залучають актуальний контент конкретного періоду.

Системний аналіз назв розділів часопису «Літературний Тернопіль» засвідчив відповідність позиціюванню видання: тут зафіксовано події літературного, мистецького, громадсько-політичного життя краю та участі в ньому активних представників різних сфер діяльності. Загалом редактори часопису впорядковували його з урахуванням актуальних подій, знакових особистостей краю та з огляду на тематичні блоки, задекларовані в самовизначенні журналу. Такий підхід створив часописові ім'я та забезпечив популярність у зацікавлених читачів, а сам журнал сьогодні сприймається як літопис Тернопілля.

Перспективи подальшого наукового вивчення часопису «Літературний Тернопіль» можуть стосуватися авторського складу, жанрів опублікованих матеріалів та інших типологічних характеристик видання, оскільки воно залишається майже не дослідженим у контексті регіональної та національної журналістики.

1. Белінська І. В. Тематична модель сучасного регіонального видання (на матеріалі друкованої газетної періодики Кіровоградщини за 1991–2003 рр.) : автореф. дис. ... к. філол. н. : 10.01.08. Київ, 2004. 19 с.

2. Дащенко Н. Л. Типологічні ознаки літературно-мистецького і громадсько-політичного часопису «Літературний Тернопіль». *Регіональна журналістика в Україні: історія, реальність, виклики, перспективи* : збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції (м. Полтава, 7–8 жовтня 2021 р.) / за ред. С. В. Семенко. Полтава, 2021. № 7. С. 9–12.

3. Дащенко Н. Л. Функціонально-типологічні та концептуальні риси журналу «Літературний Тернопіль». *Медіапростір : збірник наукових статей* : матеріали Міжнародної наукової конференції «Публіцистична комунікація: теорія, історія, сьогодення» (м. Тернопіль, 24–26 жовтня 2013 р.) / ред. кол. : Н. Поплавська та ін. Тернопіль, 2013. № 4. С. 71–74.

4. Дзюбенко Г. Сучасна журнальна періодика: загальна характеристика, типологія, основні функції та принципи. *Стиль і текст*. 2002. Вип. 3. С. 34–38. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1063> (дата звернення: 26.07.2022).

5. ДСТУ 3017:2015 : Видання. Основні види. Терміни та визначення [Чинний від 2016-01-07]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 38 с. URL: http://lib.zsmu.edu.ua/upload/intext/dstu_3017_2015.pdf 12.10.2021 (дата звернення: 26.07.2022).

6. ДСТУ 3017-95. Видання. Основні види. Терміни та визначення. [Чинний від 1996-01-01]. Київ : Держстандарт України, 1995. 46 с.

7. Коновець О. Сучасна періодика в системі наукової комунікації. *Вісник Київського національного інституту ім. Тараса Шевченка. Журналістика*. 2008. Вип. 16. С. 9–15.

8. Літературний Тернопіль: літературно-мистецький і громадсько-політичний часопис. Тернопіль : Терно-граф, 2008–2019.

9. Мистці Тернопільщини. Образотворче мистецтво : бібліогр. покажч. Ч. 1. / уклад. В. Миськів ; вступ. ст. І. Дуда ; кер. проекту та наук. ред. В. Вітенко ; ред. Г. Жовтко. Тернопіль : Підручники і посібники, 2015. 496 с. (Мистецька Тернопільщина).

10. Подоляка Н., Дубініна М. Композиційна структура журналу «National Geographic Україна»: відповідність існуючим нормам. *Журналістська освіта в Україні: світові професійні стандарти* : матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Суми, 11–12 травня 2017 р.) / уклад. О. Г. Ткаченко. Суми, 2017. С. 13–18. URL: https://journal.sumdu.edu.ua/images/conferences/konf_13.pdf (дата звернення: 26.07.2022).

11. Харитоненко О. І. Види періодичних видань у оновленому ДСТУ 3017 «Видання. Основні види. Терміни та визначення»: питання, які залишилися відкритими. *Інтегровані комунікації*. 2018 [2017]. Вип. 1(4). С. 45–50. URL: <https://www.readcube.com/articles/10.28925%2F2524-2644.2018.4.7> (дата звернення: 26.07.2022).

1. Bielinska, I.V. (2004), *Thematic Model of a Modern Regional Edition (based on the material of the printed newspaper periodicals of the Kirovohrad region for 1991–2003)*, Abstract of the PhD diss. (philolog. sci.), Institute of Journalism, Taras Shevchenko National University of Kyiv, 19 p.

2. Dashchenko, N.L. (2021), «Typological features of the literary-artistic and public-political magazine «Literary Ternopil»», in Semenکو, S.V. (Ed.), *a collection of scientific works based on the materials of the All-Ukrainian scientific and practical online conference «Regional Journalism in Ukraine: History, Realities, Challenges, Prospects»*, Poltava National Pedagogical V. G. Korolenko University, Poltava, 7–8 October 2021, no. 7, pp. 9–12.

3. Dashchenko, N.L. (2013), «Functional, typological and conceptual features of the magazine «Literary Ternopil»», in Poplavska, N.M. (Ed.), *Mediaprostrir : a collection of scientific articles: materials of the International scientific conference «Publicistic Communication: Theory, History, Present»*, Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, 24–26 October, 2013, no. 4, pp. 71–74.

4. Dziubenko, H. (2002), «Modern periodicals: general characteristics, typology, main functions and principles», *Styl i tekst [Style and Text]*, no. 3, pp. 34–38, available at: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1063> (accessed 26 July 2022).

5. DSTU 3017:2015 (2016), Edition. The Main Types. Terms and Definitions [Effective from 2016-01-07], Kyiv, available at: http://lib.zsmu.edu.ua/upload/intext/dstu_3017_2015.pdf 12.10.2021 (accessed 26 July 2022).

6. DSTU 3017-95 (1995), Edition. The Main Types. Terms and Definitions [Effective from 1996-01-01], Kyiv, 46 p.

7. Konovets, O. (2008), «Modern periodicals in the system of scientific communication», *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho instytutu imeni Tarasa Shevchenka. Zhurnalistyka [Bulletin of the Taras Shevchenko Kyiv National Institute. Journalism]*, no. 16, pp. 9–15.

8. *Literaturnyi Ternopil [Literary Ternopil]* (2008–2019): literary-artistic and public-political magazine, Ternopil.

9. *Artists of Ternopil Region. Visual Arts: Bibliographic Index. Part 1.* (2015), Myskiv, V., Vitenko, V., Zhovtko, H. (Eds.), Ternopil, Pidruchnyky i posibnyky, 496 p. (Mystetska Ternopilshchyna [Artistic Ternopil region]).

10. Podoliaka, N., Dubinina, M. (2017), «The compositional structure of the magazine «National Geographic Ukraine»: compliance with existing norms», in Tkachenko, O.H. (Ed.), *materials of the 13th All-Ukrainian Scientific and Practical Conference «Journalism Education in Ukraine: world professional standards»*, Sumy State University, Sumy, 11–12 May, 2017, pp.

13–18, available at: https://journ.sumdu.edu.ua/images/conferences/konf_13.pdf (accessed 26 July 2022).

11. Kharytonenko, O.I. (2018 [2017]), «Types of periodicals in the updated DSTU 3017 «Publication. The Main types. Terms and Definitions»: questions that remain open», *Intehrovani komunikatsii [Integrated communications]*, no. 1(4), pp. 45–50, available at: <https://www.readcube.com/articles/10.28925%2F2524-2644.2018.4.7> (accessed 26 July 2022) (accessed 26 July 2022).

UDC 070(051)(477.84)

RUBRIC AS A CORRELANT OF POSITIONING OF «LITERARY TERNOPIL» MAGAZINE

Dashchenko Nataliia, PhD (Philology), Associate Professor,

Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, M. Kryvonosa str., 2, Ternopil, 46027, Ukraine, e-mail: nataladash@gmail.com.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6189-6897>.

Introduction. The article was written for the purpose of scientific understanding of the internal structure of the magazine «Literary Ternopil» and the topics of the involved content in the context of regional periodicals. The research is consistent with the collective theme of the Volodymyr Hnatiuk Ternopil National Pedagogical University Department of Journalism «Tendencies of the development of the media industry and regional mass media».

Relevance of the study. The relevance of the investigation is due to the lack of scientific research in this magazine (except for two author’s articles), and more broadly – the need to highlight the features of this original regional publication of the Ternopil region.

Purpose. The purpose is to analyze the system of headings of the «Literary Ternopil» magazine and their correlation with the thematic direction of the publication.

Methodology. The article examines the elements of the journal’s internal structure, elucidates the types of rubrics used, the dynamics of their presentation using the methods of analysis, synthesis, and generalization, as well as systematic sampling (as a component of the qualitative-quantitative method of content analysis) and the systematic approach. The method of quantitative analysis organized the data of the systematic sample and illustrated the results of the study.

Results. In the course of the study, the classification of 48 issues of the journal was consistently selected, systematized and analyzed. It was found that during the period of publication of the magazine (2008–2019), permanent rubrics appeared in total 577 times, repeated rubrics – 286 times, and one-off rubrics – 116 times. Permanent sections were the informational basis of the publication, the appearance of other rubrics was caused by important events or author’s materials. One-time rubrics testify to the operational activity of editors to attract relevant content.

Conclusions. The study is important for understanding the internal structure of the magazine, the correspondence of its rubric to the literary, artistic, socio-political components of the publication. Based on the study of the system of rubrics, a scientific thematic block was singled out and the opinion was expressed that the publication served as a platform for publicizing relevant information from various fields of knowledge. The system of rubrics and their original content ensured the magazine’s popularity. Therefore, the magazine can serve as a potential object for further scientific study in the context of regional and national journalism.

Key words: *rubric, rubrication, positioning, «Literary Ternopil» magazine.*

Стаття надійшла до редакції 30.07.2022.